



STREEKMUSEUM HOEKSCHE WAARD  
HOFWEG 13 3274 BK HEINENOORD





## BULLETIN 70

APRIL 1996

STICHTING  
VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD  
(ingeschreven K.v.K. Dordrecht nr. S 119934)

Redactie en secretariaat:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Giro 38.70.852.

Contributie: minimaal f. 10,-- per persoon/jaar.

Redactie:

J. Gerretse

A.O. Mol

P.J. Pot

K.H. van der Ree

W. Reedijk

Drs. J.E. de Rooy

Mr. R. van der Waal

J. Weijers

Hof van Assendelft:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Telefoon 0186-601535.

Geopend dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur.

Zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur.

Leeszaal: Geopend woensdag 09.00 - 13.00 uur.

Zaterdag 10.00 - 17.00 uur.

Oost-Leeuwenstein:

Dorpsstraat 13, 3274 BB Heinenoord.

Geopend zaterdag 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur.

Groepen op afspraak.

Conservator:

Drs. J.E. de Rooy . . . . . 0186-602010

Niets van deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

## NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Terwijl ik dit schrijf is de kou nog niet van de lucht en liggen rivieren en meren nog vol ijs. De ijsbaan naast het museum is volop in gebruik en van tijd tot tijd horen we flarden muziek aandragen op de oostenwind. De bestratings- en andere werkzaamheden op het museumterrein liggen al verscheidene weken stil. Niettemin tekent het tuinplan zich al af. Als u dit bulletin ontvangt zijn we weer weken verder en is men hopelijk aan het planten van struiken en bomen toe.

Ondanks de kou ontvangt het museum steeds de nodige bezoekers. Bruidsparen laten zich er op de foto's vereeuwigen of zelfs in de echt verbinden. Scholieren lopen rond en zoeken antwoord op de vragen in de museumpuzzel. Twee keer per week is de studiezaal goed bezet met genealogen en andere onderzoekers die graag gebruik maken van de vele gegevens, die hier in de loop der jaren verzameld zijn en steeds door vrijwilligers worden aangevuld, week in week uit!

Helaas heeft ons redactielid Mevrouw Boon te kennen gegeven, dat zij tot haar spijt haar werkzaamheden als zodanig op moet geven. Gelukkig kunnen wij incidenteel nog een beroep op haar doen. Graag danken wij haar voor de prettige samenwerking.

De redactie is verheugd te mogen constateren dat het aantal vrienden weinig aan schommelingen onderhevig is en rond de 1600 blijft. Dit stelde uw penningmeester ook dit keer weer in staat via uw bijdragen een aandeel te leveren in de exploitatie van het museum. Een woord van dank voor al zijn werk daarvoor verricht, is hier zeker op zijn plaats.

Wellicht zullen vele vrienden nu al willen weten, op welke datum dit jaar de vriendendag zal plaatsvinden. U kunt daarvoor zaterdag 5 oktober in uw agenda noteren. Details zullen wij in ons zomerbulletin vermelden.

Wij wensen u toe, dat u, na deze pittige winter, een zonnig en fleurig voorjaar tegemoet gaat. En komt u in de buurt van Heinenoord, het Streekmuseum houdt graag de deuren voor u open! Veel genoegen met dit bulletin!

J.G.

## HISTORISCH ALLERLEI

### DE NIJEUWE DIJCKAGIE VAN BONAVENTURA

Achter Dordrecht lag de Grote of Zuidhollandse Waard. Veertig kilometer lang en twintig breed. In het noorden beschermd door de dijken van Maas en Waal, in het zuiden door een dijk die van Wioldrecht over Geertruidenbreg naar Vlijmen liep. Ondanks een zekere welvaart waren de dijken in niet al te beste staat. Zij waren te lang en er waren te veel machthebbers bij betrokken. De onderhoudsplichten schoven ze op elkaar af. Na 1400 hadden de troebelen in ons land fatale gevolgen voor de waterschapen. De verdeeldheid maakte de samenwerking van dijkgraaf en hoogheemraden onmogelijk. In de grote verarming door de oorlogen had niemand meer geld voor de waterkeringen. In de bitterheid van de strijd stak men 's vijands dijken door om zijn land te bederven. Bovendien ging men, ondanks strenge verboden, door met darinkdelven en ook werden de buitendijkse gronden vergraven of verveend. Het was geen wonder dat dijkdoorbraken en watersnoden elkaar in een trieste regelmaat opvolgden. De wielen aan de binnenkant van onze rivierdijken zijn daar de duidelijke bewijzen van.

De orkaan die losbrak in de nacht na St. Elizabeth 1421 veroorzaakte een vreselijke ramp. Duizenden hectaren uitstekende cultuurgrond gingen verloren. De Grote Waard was een grote waterplas geworden!

In de loop der eeuwen echter is door taaie volharding veel op het water heroverd. Op kaarten uit de 16e eeuw is

te zien dat er oostelijk van de dijk van Strijen over Maasdam naar Pietershoeck uitgestrekte gorzen en schorren liggen, doorsneden door tal van killen en krekken en begrensd door het Nieuddiep (de tegenwoordige Dordtse Kil). Deze gorzen worden aangeduid met de naam Bonaventura (= goede verwachting). Karel V heeft een deel van deze gorzen al in 1527/1528 in erfpacht uitgegeven. Omstreeks 1550 is een klein deel tussen Strijen en Maasdam reeds ingedijkt onder dezelfde naam. Deze polder is ongeveer 279 ha groot. De gorzen ten oosten daarvan behoren deels aan de grafelijkheid of de domeinen van Holland, deels aan de ingeërfden van Bonaventura, deels aan de ambachts-heren in de omgeving en deels aan enkele aangrenzende polders. De bedijking van deze gorzen (Nieuw-Bonaventura genoemd) wordt in 1590 ter hand genomen.

De Staten van Holland zijn de initiatiefnemers. Zij doen een oproep aan heemraden van Bonaventura met de hoofdingelanden, de dijkgraaf en hoogheemraden van Strijen, de dijkgraaf en heemraden van Mijsheerenland met de hoofdingelanden, de hoofdingelanden van den Broeck en de ambachtsheer van Maasdam, om op 2 maart 1590 in de Kamer van de Rekening te 's-Gravenhage bijeen te komen. Men wil dan een commissie benoemen die de gorzen zal inspecteren en advies zal uitbrengen over een eventuele bedijking. In grote getale gaan de ingelanden naar Den Haag. Er wordt een commissie van zeven personen benoemd.

Allereerst gaan twee landmeters de gorzen in om door middel van bakens de ligging van de toekomstige dijk uit te zetten. Daar zijn ze van 19 tot 29 maart mee bezig en op 5 april brengen ze het terrein in kaart. Op 17 april komt de commissie in herberg "de Pauw" in Dordrecht bijeen om de volgende dag gezamenlijk naar Puttershoek te reizen en vandaar uit de gorzen te inspecteren met "twee jachten van oorloge en convoij van schutten ofte crijschvolck". We moeten daarbij bedenken dat ze onder het oog van de vijand hun werk moeten doen, daar Geertruidenberg, aan de overkant van het brede water, in Spaanse handen is. De werkzaamheden van de commissie duren van 18 tot 29

april en er wordt een uitvoerig advies opgesteld. Op 7 mei brengt de commissie in Den Haag rapport uit aan de ingelanden. Het advies luidt om in 1591 of 1592 de gorzen met een winterdijk te bedijken. Overigens kost het nog heel wat tijd om met een ieder tot een accoord te komen. Pas in maart 1591 wordt er een generaal accoord vastgesteld.

De nieuwe dijckagie zal bestuurd worden door een opperdijkgraaf, elf heemraden, een penningmeester en een contra-boekhouder of secretaris. Voor al deze bestuurders worden instructies opgesteld. De verkiezing van het college van heemraden geeft het volgende resultaat: Een heemraad vanwege de grafelijkheid:

Willem van Beveren, Raad en Rentmeester-Generaal van Zuid-Holland.

Vijf heemraden vanwege in ingelanden van Bonaventura:

Jonkheer Abraham van Almonde;  
Jacob Cool, Oud-Burgemeester van Dordrecht en Dijkgraaf van de Alblasserwaard;  
Cornelis de Vries, Oud-Thesaurier van Dordrecht;  
Hendrick van Nispen, Baljuw en Dijkgraaf van het land van Altena;  
Cornelis Ghijsbrechts van Schaerlaecken,  
Dijkgraaf van Moerkerkerland.

Twee heemraden vanwege de ingelanden van den Broeck:

Cornelis van Mierop, Ontvanger-Generaal van Holland;

Johan Boucquet, Dijkgraaf van Riederwaard.

Twee heemraden vanwege het Oude Land van Strijen:

Cornelis van Blijenburch Heijmanszoon, Dijkgraaf van Oud-Strijen;

Bartolomeus Sijmonsens, Waarsman van Oud-Strijen.

Een heemraad vanwege Puttershoek:

Mr. Johan van Muijlwijck, Dijkgraaf van Heinenoord en Oost-Zomerland.

Ontvanger en penningmeester wordt Damas Barthoutsz., Ambachtsheer van Sandeling en Dijkgraaf van Zwijndrecht, en contra-boekhouder Cornelis van Beveren Jacobszoon.

Het vinden van een dijkgraaf is een moeilijk punt. Na veel zoeken en onderhandelen is Dirck Hendricxen, Rentmeester van Vosmeer, bereid om van Tertolen naar Dordrecht te komen tegen een jaarsalaris van 2000 gulden en 24 stuivers per dag voor zijn kost, paard- en wagenhuur en schuitvracht. Op 2 mei 1591 legt hij de eed af. De volgende dag brengen de heemraden, de penningmeester en de contra-boekhouder een bezoek aan de gorzen en bij die gelegenheid leggen ook zij, in handen van de dijkgraaf, de eed af. Het werk kan beginnen.

"Alsoe bij den heeren Ingelanden ende grondt eigenaers van de Gorssen ende Aenwassen van Bonaventura van de Noort ende Zuijt Cavel van den Brouck, van Pittershouck ende Maesdam int onderhandelen ende accorderen omme haere respective Gorssen te besluijten onder eenen gemeene winterdijck, onder andere expresselijcke ende eendrachtelick bewillicht ende geresolveert hadden dat men de zelve nijeuwe Dijckagie met Godts hulpe soude aenvangen ende bij der handt nemen in den beginne ende eersten saisoenne des Jaers XVC twee ende tnegentich".

Eerst worden allerlei voorbereidende werkzaamheden verricht zoals "tbesichtigen ende peijlen van de crecken, 't maecken ende leggen van gripfen ende kielspitten tot vorderinge van de dijckagie, andere kielspitten dwers over de voorsz. kielspitten ofte water gripfen, omme het water te bequaemelijcker te doen aff loopen tot verstijvinge vant gors en 't maecken van slickdammen". Dan heeft in 1592 de aanbesteding van de bedijking plaats. De dijkgraaf en heemraden hebben een "generaele ordinantie ende besteck van de nijeuwe dijckagie" gemaakt en dat



*BIES-BOS* ofte

Een overzichtkaartje van Nieuw-Bonaventura, eind 17e eeuw.

wordt de aannemers op de dagen van de aanbesteding in het openbaar voorgelezen. Dat behelst het maken van de zeedijk, de "binnenbarmsloten, speckdammen, achtercaeden en haechkaeden".

Een leger van grondwerkers, vletters, rijswerkers en schuitvoerdere komt in actie om de plannen uit te voeren. Het werk stagneert als het stormt of langdurig regent. Dan moeten "verscheijden haechkaden ende achterkaeden gestopt worden die deur den storm ende hooge vloet deurgebarsten waeren".

De aannemers van de in totaal 154 "bestedingen" van de zeedijk hebben het niet gemakkelijk. Sommigen brengen er niets van terecht en worden "uuijt het werck gesedt". Het karwei wordt dan opnieuw aanbesteed. Een voorbeeld laat ik hier volgen.

"De XXVe bestedinge ter keure lanck XX roeden aengenomen bij Jan Barentsz van de Goere(e) de roede voor £ ende alsoo de aennemer het werck voor dit loon nijet en conde opmaecken, heeft het zelffde van nijeus opten IIen meije aengenomen in zijn volle keure te maecken de roede voor XLVI £, waer op hem diversche betalinge gedaen zijnde ende mijn heere bemerkende dat den aennemer niet souffichiant en was, hebben zijn knechts dach gelden betaelt ende den meester daer uuijt gesedt. Ende opten Xen augusti van nijeus besteeet voor die IIIe reijse in zijn keure te volmaecken, ende is aengenomen bij Pieter Lamdertsz de roede voor XXII £ vrij gelts, welcken aennemer eenen tijt gevrocht hebbende ende nacht en dach swaren arbeit doende claechde dat het niet mogelijk en was (overmits hem dwerck dagelijcx ontsonck) voor zijn bedongen loon twerck te mogen op maecken, is hem belast bij mijnen heere int werck te blijven, ende dijen volgende tselve werck opten IIIIen septembris bij mijnen heeren

geschouwt, ende bevonden volmaect ende gepresen, sulcx dat tot opmaeckinge van de voorsz. bestedingen. In als betaelt is de zomme van XVI C XCI £ III st"

Ondanks deze moeilijkheden komt het werk in twee jaar gereed. Op 3 augustus 1593 worden de nieuwbedijkte landen gekaveld en in 1598 wordt de eerste ordonnantie of keur vastgesteld. De nieuwe bedijking, Nieuw-Bonaventura genoemd, wordt in 1600 nog vergroot met de polders Mookhoek en Trekdam. Als iemand zich verder wil verdiepen in de geschiedenis van de polders, zal hij daarbij stuiten op steeds terugkerende feiten: inbraak van dijken, versterking van de waterkeringen en geschillen over de waterlozing.

Bronnen: "De Polders Nieuw-Bonaventura, Mookhoek en Trekdam", door W.H. van Bilderbeek; Jubileumboek "1593 's-Gravendeel 1993"; Archief Huis ten Donck, inv. nr. 1261; Archief Streekmuseum Hoeksche Waard.

J.W.

#### AANWINSTEN

In bulletin 68 van augustus 1995 meldden wij u de ontvangst van een winkelinrichting uit Oud-Beijerland. In de daarop volgende maanden is er door de heren De Rooy en Tieleman hard gewerkt om deze winkel in de schuur van Oost-Leeuwenstein te doen herrijzen. Het betreft de uit 1865 daterende wijnzaak van de familie Taselaar te Oud-Beijerland. Op 8 december 1995 is de winkel officieel heropend door burgemeester C. Leeuwe van Oud-Beijerland. Dankzij de financiële steun van de gemeente Oud-Beijerland heeft het Streekmuseum het interieur van deze bijzondere winkel kunnen verwerven. In het bijzijn van een aantal genodigden, waaronder Marion Taselaar, verrichtte

de heer Leeuwe de openingshandeling. Na het officiële gedeelte konden de aanwezigen onder het genot van een glas warme bisschopswijn de aanwinst op hun gemak bekijken. Wij kunnen u ten zeerste aanraden om dit ook eens te doen!

We gaan nu over naar de vele andere aanwinsten. Het was een "goede oogst" de afgelopen maanden. Onder meer van de volgende landbouwwerktuigen: twee (bieten)hakmessen, een zakkenaanpikhaan, een schepemmer met steel, een bietenriek, een tweetandhooivork, een aardappelriek, een kaas-tonnetje, een bats (schop) met lange steel (voor slootkanten), een grote trekzaag, een houten roe (maatstok ca. 4 meter) en een polderboom. Daarnaast werd een enorm grote doos ontvangen vol met paardetuig: onder meer twee hoofdstellen, 2 garelen, een draagtuig met daarop het jaartal 1888, twee stel leidsels en een paardebreek.

De inventaris van de schoenmakerswerkplaats kon worden aangevuld met de volgende gereedschappen: een hamer, een nijptang en twee pennaalddhouders. De andere ambachtslieden moesten deze keer hun beurt overslaan.

Aanwinsten in de huishoudelijke sfeer zijn: een scheerbekken, een geborduurd kleed, een zwarte fluwelen boodschappenzak, acht verschillende lampeglazen, twee thermometers, een vruchtenrasp, drie siervazen, een fraai houten lepeltje, een weegschaal, een strijkijzer, een stoof, een broekenpers, een spinnewiel en tenslotte een wasgoedbak.

Er is in de afgelopen tijd heel wat kleding en ander textiel geschonken. Ontvangen werden: een gehaakte muts, een zwart petje, twee witte boorden en boordeknoopjes, vier katoenen hemdrokken, een wit schortje, vier nachthemden, drie omslagdoeken en andere dames- en herenkleding, een merklap in lijst, een gehaakte beddesprei, een polsmof, een schort, twee losse damesbontkragen, een militair hoofdkussenovertrek en drie keuvelds en hierbij passend een stel gouden krullen en twee gouden spelden. Ook ontvingen wij twee rouwarmbanden, een lange rouwketting, drie rouwspelden en vier rouwoorknopjes.

Onder het hoofdje "papierwaren" kan de volgende opsomming van ontvangen zaken worden gegeven: diverse portret- en groepsfoto's, enkele foto's van Goudswaard, geïllustreerd Volksblad 1880-1889, jubileumbladen Oranjehuis, enkele diploma's, een aantal schoolboekjes en een kopie van een landkaart van Holland uit omstreeks 1625.

Als laatste komen wij toe aan een lange lijst van zaken die niet in een bepaalde groep ondergebracht kunnen worden: een oud kratje van Heineken, een poppewagen, een zilveren pijpedop, ovale fotolijsten, drie carbidlampen, een leitje, twee verschillende Boerenschroom-spellen, een militair mes, diverse schaatsen, twee brillen met koper, een soldatenbergkist, een koperen spuit van de brandweer, een grote vogelkooi, twee linnen zakken met familienaam, een planimeter (een toestel om oppervlakten en lengten te meten), twee vulpenhouders, een gewicht van 25 kg., een struis(vogel)veer, een etalageventilator, een strijkstok en een schoolklok. Tenslotte een zilveren inktstel, eertijds aangeboden aan de dijkgraaf van Oud-Bonaventura, een schilderijtje gemaakt van haar van een overledene en een tekening in Oost-Indische inkt van Aart Schouman, voorstellende "'t Regthuys van Goodschalks-Oort van Agtteren".

U ziet het, het Streekmuseum wordt beslist niet vergeten. Haast dagelijks wordt er een of ander voorwerp aan het museum aangeboden. De vele gevers zeggen wij bij deze nogmaals hartelijk dank.

R.v.d.W.

## NIEUWE VRIENDEN

In het eerste kwartaal van 1996 meldden de 12 navolgende personen zich aan als vriend/vriendin van het Streekmuseum. Wij heten een ieder nogmaals welkom.

L 586 L.J. Bijl	Lisse
L 848 P.J. Boshuizen-Senteur	Rotterdam
L 74 G.N. Bouman	Cerritos (USA)
HW 514 C. van der Goes	Klaaswaal
L 828 P. van 't Hof	Hendrik Ido Ambacht
HW 80 A.J.P. Huisman	Puttershoek
HW 136 A.P. de Koning	Numansdorp
L 137 W.P.J. Kooijman	Didam
HW 789 D. van Nes	Strijen
L 567 G.D. Overweel	Baarn
HW 370 F.E. Overbeeke	Oud-Beijerland
HW 551 M.H. Verloop	Nieuw-Beijerland

Red.

## WAT DE KRANTEN ZEGGEN

### DE REGENTEN- OF LENGHENHOF TE DORDRECHT.

De stichter van dit Dordtse hofje, Gijsbert de Lengh, heeft door aankopen van landerijen, onder andere te Cromstrijen, Strijen en 's-Gravendeel, mede invloed gehad op de Hoekschewaardse geschiedenis. De opbrengst van deze landerijen waren en zijn een bron van inkomsten voor dit hofje.

Aan de hand van een kranteartikel, overgenomen uit het Dordrechtisch Nieuwsblad van 1955, wordt de geschiedenis van de Regenten- of Lenghenhof verder belicht.

## "TWEEHONDERD JAAR LENGHENHOF

Rustig plekje in Dordrechts centrum

Op de fraaie hardstenen Louis XV-poort, die toegang verschaft tot de Lenghenhof aan het Bagijnhof, prijkt in sierlijk gebeitelde cijfers het jaartal 1755. Dit houdt in, dat deze uit de 18de eeuw stammende Regentenhof, meestal naar de stichter, Gijsbert de Lengh, Lenghenhof genoemd, dus thans jubileert en - ook al geschiedde de eigenlijke ingebruikneming pas op 1 mei 1756 - recht heeft op een historische herdenking.

Eens stond er het familiehuis der Van Halewijns

Ter plaatse van de Regentenhof stond voorheen het royale familiehuis van de van Halewijns, een belangrijk Dordts geslacht uit de 17e en 18e eeuw. Daarover eerst iets meer.

Op 24 juni 1605 kocht zekere Frans Alewijnsz. een huis met 'n tuintje "achter de Vischstraat over de Raempte". Hij was een zoon van Alewijn Fransz. en bezat dus niet eens een familienaam. Later, toen de leden van het geslacht tot aanzien kwamen, werd Alewijn weldra verbasterd tot Halewijn en daar Frans gehuwd was met Neeltgen, dochter van Adriaan Joppen van Teresteyn, schreef men ten slotte Teresteyn van Halewijn op het visitekaartje, wat ongetwijfeld heel wat meer indruk maakte.

De Halewijns waren wel 'n typisch voorbeeld van snel opgeklommen regeerders uit de gouden eeuw, ze worden n.l. nog niet door Balen (1677) vermeld.

Waarschijnlijk heeft het hun evenmin aan koopmanschap ontbroken. Een goede 25 jaar nadat Frans Alewijnsz. eigenaar werd van het bovengemelde "Huisje met Tuintje", legde de zoon Alewijn van Halewijn omstreeks 1632/1633 beslag op verschillende panden en erven en zag hij kan tussen het Bagijnhof en de Vriesestraat een kasteelachtig in Renaissancestijl opgetrokken woonhuis, gedekt met een torentje, te laten verrijzen, dat kon wedijveren tegen de



lustoorden zijner medeburgers-patriciërs. Het geleek wel wat op het Dordtwijck der van Beverens, waar zoals bekend, ook de beroemde Aelbert Cuypp nog even moet hebben geresideerd.

Ruim een eeuw nadien, daalde al die pracht en praal achter met de laatste telg, Mr. François (Frans was al lang niet deftig genoeg meer) Teresteyn van Halewijn, die geruime tijd, van 16 Aug. 1723-22 juni 1751, de datum waarop hij overleed, pensionaris van de stad was geweest, mee in het graf.

Het trotse pand nabij de Stadsvest, dat vervolgens toebehoorde aan de douairière van mr François, vrouwe Agatha Johanna van Naerssen, was blijkbaar een vervallen, haveloze boel geworden; de erfgenamen ontvingen in 1753 voor de gehele afbraak niet meer dan ca f 530,-. Het was Gijsbert de Lengh, die deze bagatel neertelde. Nu kon hij aan een hartewens, het stichten van een hofje, gevolg geven.

Gijsbert de Lengh, koopman-reder

Wie was deze Gijsbert de Lengh, gedoopt 28 Aug. 1678, als zoon van Matthijs de Lengh en Lijsbeth Boom?

Het antwoord kan kort en krachtig luiden: voor zijn tijd een croesus. Als welvarend koopman-reder en bezitter van vele zeeschepen dreef hij handel met de halve wereld. Zijn vermogen werd op een ton gouds geschat. Gijsbert de Lengh en zijn zuster Elisabeth bleven beiden ongehuwd en daar charitatieve daden in de 18e eeuw vaak een edele genoegdoening vormden voor de met het aardse slijk gezegenden, bestemde de koopman een groot deel van zijn kapitaal voor de inrichting van een hofje, ten dienste van weduwen en ongehuwde bejaarde vrouwen uit de fatsoenlijke burgerstand en enige behoeftige huisgezinnen, met garantie van een jaarlijks inkomentje van resp. f 100,- voor oude vrouwen en f 50,- voor de gezinnen.

Vrijstellingen

Voor hij nu met Stichting van wal stak, richtte de Lengh in 1754 het gebruikelijke verzoek tot de Staten van Holland om vrijdom van verschillende belastingen. Die waren destijds meestal indirect, nl. op materialen voor huizenbouw en op levensmiddelen, welke voor de nooddriftige bewoonsters allicht ereis te drukken zouden kunnen worden. Hij vroeg dus vrijstelling o.m. voor turf, bier, tarwe en rogge. Zowel van stads- als van landswege werd hem dit verleend en grondbelasting behoefde ook niet te worden betaald. Wel echter de successierechten, gelijk ze geheven werden van mensen, die zonder afstammelingen stierven. Dat recht bedroeg in dit geval voor de Lengh 11% van de nalatenschap, officieel geregistreerd voor circa f 90.000,-, waarvan f 58.000,- ruim, voor het pieus gesticht of hofje was gereserveerd.

Anderhalf jaar vóór zijn dood nam hij, die de vijf en zeventig gepasseerd was, maatregelen om er voor te zorgen, dat gelijk het beschreven staat -"indien het het welbehagen Gods mogte zijn, deszelfs (De Lenghs) leven te eindigen voor en aleeer, dat het werk van het voorsgezegde gesticht mogte zijn voltooit"- zijn oogmerken toch verwezenlijkt konden worden.

Volgens de acte, gedateerd 7 Mei 1754, zou het hofje bestaan uit 16 en 8 woningen, benevens een regentenkamer. Landerijen (o.a. te Cromstrijen, Strijen en 's-Gravendeel PJP.) en huizen (o.a. in Bevershoek te 's-Gravendeel PJP.), waaruit de kosten van bouw en onderhoud der toekomstige bewoonsters verkregen moesten worden, waren op 25 Febr. 1755 aangewezen en het leek dat De Lengh de bekroning van zijn werk nog persoonlijk zou mogen aanschouwen, toen hij op 7 Dec. 1755 plots werd weggenomen. In het begraafboek van de Grote Kerk leest men d.d. 11 Dec. van dat jaar, dat de heer Gijsbert de Lengh "in zijn leven stigter en aanlegger van den Regentenhoff" ter aarde is besteld.

De voltooiing van het hofje verliep verder onder toezicht van vier regenten: zijn zuster Elizabeth de Lengh

en de heren Mr. Pieter Hœufft, burgemeester van Dordrecht, Leendert Roos en David Crena.

Het stichten laat men thans samenvallen met de gememo-reerde acte van 25 Febr. 1755. Aanvankelijk werd de hof niet genoemd naar de initiatiefnemer, doch naar zijn opvolgers, de Regenten. Dit sproot voort uit de begrafenisinschrijving, wyl de Stichter zelf daarin zijn scheping als de Regentenhof heeft laten betitelen.

De Regentenhof bestaat uit een voorhof aan de hoofdingang Bagijnhof en een achterhof, ingang Vriesestraat. Door verschillende bijbouwingen zijn er thans 52 huisjes, waarvan sommige dubbel bewoond. De jaarlijkse uitkeringen zijn ook nogal eens gewijzigd. De stijging van de prijzen veroorzaakte telkens zodanige fluctuaties dat tenslotte moeilijk meer aan een bedrag kon worden gedacht toereikend voor de dagelijks behoefte.

Het werd op den duur dan ook meer als een douceurtje beschouwd. De bewoonsters, protestantse dames uit middenklasse boven de 50 jaar (meestal 60), ontvangen nu f 70,- per jaar.

#### Fraaie Regentenkamer

Recht tegenover het poortje bevindt zich achter het met bloemen en struiken bezette plantsoentje en een oude, statige kastanjeboom, de Regentenkamer, waar tweemaal per jaar de regenten en regentessen en in elk geval de secretaris-rentmeester zitting houden.

Het is een stijlvertrek, in de oorspronkelijke toestand, met deftig, zwaar meubilair, een donkere, marmeren schouw, goudlederen behang en een gestuct plafond uit de rococo-jaren. Boven de schoorsteen prijkt een symbolieke voorstelling geschilderd door een onbekende hand. Niet onmogelijk zou na schoonmaak van het wat gelig geworden doek, de signatuur van bv. Aert Schouman te voorschijn kunnen komen. Op de tafel staat een met zilver gemonteerde kristallen koperen inktkoker, voorzien van een inscriptie, ter herinnering aan de secretaris-rentmeester,

de heer J.A. den Brandt, die van 1896-1921 de functie bekleedde.

De leiding van de instelling is nog altijd in handen geweest van vier regenten en een secretaris-rentmeester. De regenten hebben het recht een opvolger te benoemen; in de regel wordt als zodanig een familielid uitgenodigd en berust mitsdien het regentschap, de eeuwen door bij enige oude Dordtse families.

Regenten en regentessen hebben bij vrijkoming van een huisje om de beurt het recht de nieuwe bewoonsters aan te wijzen. Deze moet bij de rentmeester een contract tekenen, waarbij zij verklaart de bestuursvoorschriften te aanvaarden. De gelukkige vindt dan een geheel opgeknapt woning, welke zonder kosten mag worden betrokken.

En zo reilt en zeilt het late leven heen in het vriendelijke Regentenhofje, dat als bescheiden monument van 18de eeuwse liefdadigheid, een kleine oase van rust in de "woestijn" van het nerveus opgezweept verkeerslawaaï aan de Dordtse "Fleetstreet" is."

Ook in 1996 voert de Regentenkamer van de Lenghenhof de bezoeker nog steeds in gedachten terug naar de tijd van Gijsbert de Lengh. Opgemerkt dient echter te worden, dat in die tijd vanuit dit vertrek de scepter werd gezwaaid over tientallen hectaren bouwland in de Hoeksche Waard. Vandaag de dag is de Lenghenhof slechts eigenaar van een paar hectaren landbouwgrond onder de gemeente Strijen. Daarmee is de invloed van dit Dordtse hofje op het wel en wee van de Hoeksche Waard aanzienlijk verminderd.

P.J.P.

## DE VRAGENRUBRIEK

### Antwoorden

419. Voor nadere gegevens over Isaac Bastiaans Hoogwerf wordt verwezen naar de scriptie "Het bestuur van het oostelijk deel van de Hoeksche Waard tussen 1700-1780" van drs. Martine Zoeteman. Deze scriptie is in het museum te raadplegen.

422. Eén reactie betreffende de familie De Neef is doorgezonden aan de vragensteller.

### Nieuwe vragen

423. De heer A. van Evelingen, van Beethovenlaan 40, 2912 VL Nieuwerkerk aan den IJssel (tel. 0180-313894) schrijft: Mijn overgrootvader Jacob van Driel, geboren Oud-Beijerland 18.4.1851, overl. ald. 12.1.1938, zoon van Jacob van Driel en Abigaël van der Schoor, tr. (1) Oud-Beijerland 4.5.1876 Dirkje Mouris, tr. (2) Oud-Beijerland 15.1.1885 Jannigje Both. Zijn beroep was koopman (in vis?). Hij woonde in 1898 aan het Steenenpad A 126 en overleed in het huis Oostdijk 283. Zijn zoons Jacob en Gerrit handelden in petroleum en benzine, o.a. in Klaaswaal.

Overgrootvader Jacob schijnt een turbulent leven geleid te hebben, niet alleen op zakelijk gebied, maar vooral in godsdienstzaken. Iedere predikant was "te licht" en daarom hield hij eigen kerkdiensten.

Wie heeft deze man gekend en kan mij interessante inlichtingen verstrekken?

Reakties graag naar de heer Van Evelingen of via het adres van de Vragenrubriek.

424. Jan Anthonisse Duister, overl. Strijen 17.3.1764, tr. ca. 1731 met Adriana Kleinjan, overl. Strijen 1763. Gevraagd nadere gegevens over dit echtpaar en in het bijzonder over de voorouders van Jan's vader Anthonis Duister.

425. Lijntje Teunisdr Barendrecht, begr. 's-Gravendeel 11.11.1716, tr. voor 1680 Matthijs Harmens Mol, geb. omstreeks 1636, overl. voor 1714. Gevraagd de voorouders van Lijntje Teunisdr Barendrecht.

426. Jan Bastiaens Boer, overl. 's-Gravendeel na 23.6.1640, tr. N.N. Een zoon van hem is Cornelis Jans Boer (overl. 1666). Gezocht nadere gegevens over Jan Bastiaens en diens voorouders.

427. Arien Lauwerijs (Drogendijk), tr. Lijntgen Cornelisdr en overleed als weduwnaar voor 1.6.1642. Gezocht voorouders van Arien. Zijn kinderen werden, voor zover bekend, geboren te Barendrecht.

Nieuwe vragen zijn uiteraard nog steeds welkom. Wij willen u er echter op wijzen dat wij er vanuit gaan dat u, voordat u een vraag inzendt, zelf in het museum onderzoek heeft gedaan om een antwoord te vinden. Is dat niet gelukt, dan kunt u het via deze rubriek proberen! Antwoorden en vragen (met postzegel voor antwoord!) kunt u sturen naar het volgende adres: Strijensedijk 2, 3295 KM 's-Gravendeel.

A.O.M.

### WERKGROEP DIALECTEN

(Het dialect van de Korendijk)

Onderstaand verhaal is een impressie van de beleving van de schrijver over het reilen en zeilen in het dorp Goudswaard in de vijftiger jaren. Natuurlijk hadden ook in die periode nog veel mensen - en vooral winkeliers en ambachtsslui - bijnamen. De schrijver heeft ervoor gekozen om deze bijnamen vrijwel niet te gebruiken.

## Lôôpes over durp

### Ten geleide

Somstaie is't wel 's goed terug te denke an je jongesjaere en hoe 't toen op durp was. In dut geval gaat 't over de vaifteger jaere en in 't bezonder over de Korendaik. Die naam Korendaik is de ouwe naam van het tegewoordege Gouzwaerd en is mit te herindêeling de naam gewore van een nieuw gemêente in't weste van de Hoeksche Waerd. Azzie de meñse nou hoor praote is die naam zôô'n bietjie 't êênegste was ze an die herindêeling hebbe overgehoue.

Oppervlakkeg gezien zou ie denke dat 't er vroeger rusteger was dan nou, maor da's nie altaid waer. Jao, azzie allêên naer de auto's kaikt, dan is 't nou drukker, maor in die taid zagge op straet toch meer levendeghaid as nou.

Denk allêên maor es an de vrouwe. Die bemoeide d'r aige toen nog meer mit 't hoishouwe en 't kort houwe van de kinders. Die vrouwe ginge bekant iederen dag wel êên of twêê keere naer durp voor een booschop en sommege die 't niet als te druk hadde wel meer. Tegewoordeg doen ze dat êêne keer in de week (mit d'n auto) en dan mot de man ok mee om alles te draege.

Ok bai een smid, een schoemacker, een bakker of bai de kappers waere altaid wel meñse om een proatjie mee te maoke. En hoewel ie van die proatjies niet echt intellektueel wier, waizer wier ie d'r of en toe wel van.

### Wat men zag en niet zag voordat men op het dorp was

Azzie vanof Persil naer de Korendaik kwam dan passeerde je al gauw an Steegiesdaik het Persilse Gat. De maogische greñs tusse dat durp en de Korendaik. Op 't end van Steegiesdaik ging ie naer links 't Verrekesdaikie op en an je rechterkant begon de Middeldaik, die d'r nou echt niet meer is. Ging ie nou links en vlak daernaes dan kwammie via de Nieuweweg bai Henk Stoip op d'n Daik, zoas

de Meulendaik genoemd wier en nog steeds wordt, Voorlôôpeg kreeg ie - voordà je op durp kwam - een stuk of wat steeë, waervan Broinzêel d'n eerste was. Vlak daerbai was een tramhalte, genaomd Oôstpolder en bekend van het biete laoie op de peetram.

Vedder kreeg is dan de stee van Gerret de Jong (Semarang) en die van Leendert de Jong. Bai die stee stonge nog twêê knechshoisies (daer weunde Wullem de Jong en Dingeman Loagerwerf) en een villaotjie, waer Piet Schelling weunde. An d'n andere kant van d'n daik sting ok nog een hoisie, maer dat is mit de Ramp immekaor gestort. Bai main wete weunde Jo de Broin daer toen dat gebeurde. Een endjie vedderop stinge nog twêê hoisies bij de stoep van 't Weegie (zôô hiette de Jan Krainszweg). In èên van die hoisies weunde Hañs Slôôter. Vlak voor durp kreegie an de linkerkant 't Klaine Kerkie. Dat is 't er nog steeds, maor 't is wel grôôter geworre. 't Is 't kerkgebouw van de Geriffermeerde Gemêente en 't wier oit historisch ôôgpunt ok wel De Zolder genoemd. Die naam hattet te danke aan de beginperiode van deuze kerkelijke strôoming, toen er nog gêên kerk was en de baiêênkomste op een zolder wiere gehouwe bai Piet Schelling. Tegenover die kerk zatte de jonges van Pleun Schelling, een endjie vedderop de Achtenberge en de Groenenberge.

### De tram

Achter de Groenenberge lag 't perron van d'n tram en sting het 't bai veule Korendaikers bekende tremhokkie. Dat was een hêel gedoe daer bai d'n trem. D't lagge verschaiene railze voor 't rangere en d'r sting een remize, terwail overal waarschuwingsborde stinge. De tram kwam een paor kere op een dag naer de Korendaik en ree via Persil, Nieuw Baierland, Baierland naer Krôôswaik. Daer mozzie overstappe op d'n tram, die van Numesdurp kwam en kon je via de Blaeksendaik en de Baorendrechtse Brug naer Rotterdam.

Ik weet nog wel, dat het eve duurde voor dat je d'r was. Toch was het altaid wel leuk as d'n tram an was. D'r was dan levendeghaid met meñse, die naer durp kwamme, goede-re, die ofgehaold wiere en netuurlek mos de locomotief waoter inneme. Het aerdege was ok, dat bai d'n tram plante en stroikies groeiden, die je aigelek in de doine mos zoeke. Het schaint, dat die zaedjies deur d'n tram overgebracht wiere.

### Naer het Spui

We vervollege ôðñize tocht Bovedaik zonder naer benêêje te kaike, want dat komt demee nog wel. Je passeerde dan de hoize van Cors Groen, vrouw Van der Slois om oitaindelek bai Roels an te lande. Roels was de meulenaer en kon daer blaikbaor toen z'n brôôd mee verdiene, want hai hiew d'r nog een knecht op nae ok. Ik ziet Henk Knain nog in een witbestove ketelpak op een fiets mit een klain voorwiel en een geweun achterwiel over durp gaon. Net voorbai de meule sting 't Groene Kroishoisie. Daer sting de brandspoit in en ok de jiep van Jan de Jong. Die jiep was van de gemêente en Jan de Jong werkte bai de gemêente saome mit Hannes Bouman. Achterin dat Groene Kroishoisie waere twêê celle met echte traolies d'r voor. Gearresteerde meñse hê'k d'r nog nooit gezien, maor toch waere die celle d'r en je wier op z'n taid gedraigd dà'je d'r terecht zou komme azzie nie beter oppaste. Naest dat Groene Kroishoisie waere gelôôf ik nog twêê hoisies. Bai main wete weunde San Poldervaert in êên van die hoisies. Een endjie vedderop an 't Spoikie sting 't hoisie van vrouw Knain. Dat lag an 't Binnespoi, een waoter dat vroeger een belangraike functie had voor 't oitbaggere van de haove, maor daerover laeter. Azzie bai vrouw Knain rechtdeur liep, dan kwamiie an d'n daik, die langs de haove liep en oitaindelek an 't Boitespoi. Een endjie verbai d'n bocht in d'n daik was het 's Lañse Veer. Daer sting een paol mit een houte ombouwtjie d'r op, waerin een toetertie hing. Azzie op dat toetertie blies, dan

kwam de veerman, van de 's Lañse Haove of, roeie om ie op te haole. Ik glôôf dat Jaones van de Wal de leste was. Hier onderbreke we de wandeling en gaon de vollegende keer vedder.

Chris den Boer.

### AFDELING GENEALOGIE

Deze keer kunnen wij in deze rubriek melding maken van een aantal bijzondere genealogische collecties waarmee de afdeling genealogie van ons museum werd verrijkt. Allereerst noemen wij de zeer uitgebreide genealogische nalatenschap van de heer H.J. Schoonderwoerd, overleden op 10 december 1991 te Heemskerk. De heer Schoonderwoerd was jarenlang actief als bestuurslid binnen de Nederlandse Genealogische Vereniging. De resulaten van zijn jarenlange onderzoek naar de stamboom "Schoonderwoerd" en zijn kwartierstaat zijn thans in de leeszaal van het museum te raadplegen.

Daarnaast ontving het museum een omvangrijke verzameling rouwbrieven uit het werkarchief van de heer Nicolaas van der Wulp (1916-1988), in leven begrafenisondernemer te 's-Gravendeel en in zijn vrije tijd amateur-genealoog. Uit zijn nalatenschap ontving ons museum ruim 1.600 rouwbrieven uit de periode 1938-1978. De gegevens van de personen waarop de kaarten betrekking hebben zijn inmiddels verwerkt in de fichescollectie.

Wij zijn de schenkers zeer erkentelijk voor deze giften.

Verder werd de fichescollectie aangevuld met gegevens uit de volgende bronnen:

- Burgerlijke Stand Numansdorp: overlijden 1864 t/m 1874.

- Burgerlijke Stand Maasdam: huwelijken 1864 t/m 1874.
- Gemeente Puttershoek, Volkstellingen 1830 en 1840.
- Rechterlijk Archief Cromstrijen, nr. 77: Schuld- en giftebrieven, transporten enz. 1666.
- idem, nr. 78: Gedingboek 1705-1711.
- idem, nrs. 79/80: Transporten, hypotheken enz. (17e en 18e eeuw).
- Rekeningen van polder Mijnsheerenland van Moerkerken Binnenbans:
  - nr. 84: 1700-1720.
  - nr. 85: 1721-1740.
  - nr. 86: 1741-1760.
  - nr. 87: 1761-1784.

De volgende nieuwe Streekgenealogieën werden toegevoegd: Vroon (993), Baars (994), Kwartierstraat Van Dommelen-Mast (995), van Brunswijk (996), Genealogische gegevens scriptie M. Zoeteman over schouten en schepenen in het Oostelijk Deel van de Hoeksche Waard (1700-1780) (997), Otte(r)vanger (998), Schoonderwoerd (999, zie boven) en van der Weel(e) (1000).

Reeds bestaande S.G.'s werden aangevuld: Bax (707), Beljers (388), Bollaard (537), Dirkse (521), Geluk, Groeneveld, Groeneweg, de Heer (218), Hofman (303), van Holst (409), Jabaaij (369), Niemantsverdriet (268), (van de) Polder (735), Quispel (442), Smaal, Snijders, van Soest, Spaan (433) en Swaneveld (376).

A.O.M.